

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Інституту держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України,
доктору політичних наук, професору,
провідному науковому співробітнику
відділу міжгалузевих і порівняльних правових досліджень
Інституту держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
Горбатенку Володимирі Павловичу

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидатки політичних наук,
доцентки кафедри політології**

**Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

**Стичинської Анни Броніславівни
на дисертацію Мовчан Уляни Валеріївни**

**«Теоретико-методологічні засади стратегічного планування та
прогнозування політико-правового розвитку України», поданої на
здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та
поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»**

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність дисертаційного дослідження У. В. Мовчан не викликає сумнівів. Стратегічне планування завжди виявлялося необхідним елементом ефективного управління політико-правовими процесами в державі. Процес стратегічного планування становить низьку ефективність за відсутності політичного прогнозування, оскільки воно дозволяє враховувати різні шляхи розвитку політичних подій та впливу управлінських рішень. Актуальність загальних проблем стратегічного планування та прогнозування в Україні залишається високою, адже в нашій країні відсутні документи, які формують стратегічне бачення комплексної трансформації різних сфер політико-правового розвитку України. Також актуальність проблематики стратегічного планування зумовлюється повномасштабною війною Росії проти України.

Розвиток політико-правових сфер в умовах такого виклику є неможливим без наявності комплексного стратегічного плану.

Також важливим та актуальним завданням є систематизація теоретико-методологічних засад стратегічного планування та прогнозування, адже проблеми теоретичних та методологічних аспектів недостатньо досліджувалися вітчизняними науковцями. З огляду на вищезазначене, дисертація У. В. Мовчан характеризується значною актуальністю та вибором дійсно важливої проблематики дослідження.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні. Зміст дисертації характеризується високим теоретичним та науково методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Наукові положення, висновки та рекомендації, які містяться у дисертації У. В. Мовчан, підтверджені серйозними науковими аргументами, емпіричними фактами і відтак є переконливими. Сильною стороною роботи дисертантки є підтвердження своїх тез та висновків реальними практичними прикладами. Зокрема, авторка підтверджує свої тези та думки прикладами із практики стратегічного планування в Україні, що вказує на комплексний характер проведеного дослідження та належне опрацювання проблематики, орієнтацію роботи на вирішення реальних практичних проблем.

Зі змісту роботи вбачається опрацювання У. В. Мовчан значної кількості нормативно-правових актів у сфері стратегічного планування в Україні, а також США та країн ЄС, наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених із різних напрямів дослідження, даних міжнародних організацій. Рівень опрацювання джерел підтверджує проведення авторкою комплексного та глибинного дослідження для виявлення та окреслення наявної проблематики здійснення стратегічного планування і прогнозування політико-правового розвитку України та напрацювання рекомендацій щодо їх вдосконалення. Обґрунтованість та достовірність

отриманих дисертанткою результатів наукового дослідження підтверджується теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій роботи, а також застосуванням при проведенні дослідження значної кількості нормативно-правових, емпіричних та наукових джерел (202 найменування). Використано переважно англомовні джерела.

Наукова новизна представлених результатів. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням теоретико-методологічних засад стратегічного планування і прогнозування політико-правового розвитку України. Дисертаційне дослідження є першою спробою заповнити сформовану в українській політології прогалину, яка полягає у відсутності спеціалізованих прикладних досліджень теоретико-методологічних засад стратегічного планування. Дисертантка не вдається до повторень напрацювань вітчизняних вчених у сфері теоретичних та методологічних засад стратегічного планування і прогнозування, а зачіпає ті проблеми стратегічного планування і прогнозування, які в українській політології не отримали достатнього розвитку та висвітлення, пропонує своє оригінальне бачення проблематики та її вирішення. У зв'язку з вищенаведеним можна стверджувати, що проведене дослідження характеризується оригінальністю, системністю та новизною.

Зокрема, у розділі 1 дослідження міститься детальний розгляд основних понять, засади та принципів стратегічного планування, що розширює наявні дослідження вітчизняних науковців, також надається характеристика політичного прогнозування, що включає положення, що раніше не розглядалися в українській політології та досліджується співвідношення стратегічного планування та прогнозування, чому раніше не було приділено належної уваги вітчизняними науковцями. У розділі 2 дисертантка вперше розробила систему методів стратегічного планування і прогнозування політико-правового розвитку України. У розділі 3 було

вперше виокремлено специфічні особливості розробки методології стратегічного планування політико-правового розвитку України. Також авторка приділила увагу сучасній проблематиці стратегічного планування в Україні, зокрема, в контексті повномасштабної війни.

Усі викладені у вступі положення, які виносяться на захист як такі, що зроблені вперше, можна вважати вагомими та такими, що заслуговують на увагу, водночас окремо хотілося б виділити ті, які, на наш погляд, складають унікальність даного дослідження:

- сформовано комплексну методологію стратегічного планування та політичного прогнозування політико-правового розвитку держави, яка включає також залежність від різних підходів; запропонована методологія охоплює різні групи методів, які є ефективними для використання у процесі стратегічного планування і прогнозування, а також є адаптованою до специфіки здійснення даних процесів саме в Україні;
- проаналізовано проблемні аспекти стратегічного планування політико-правового розвитку України, наведено пропозиції до можливого подолання даних проблем, розглянуто перспективні можливості використання міжнародного досвіду, зокрема, зроблено акцент на врахуванні досвіду США, країн ЄС (Франція, Німеччина, Швеція) та країн Азії (Японія, Південна Корея);
- надано детальний аналіз наявних викликів, які впливають не лише на політико-правовий розвиток України, але й на інші держави у зв'язку з повномасштабною війною, а також подано рекомендації до специфіки стратегічного планування, що враховують дані виклики.

У цілому можна стверджувати, що попри комплексність та складність досліджуваної тематики дисертантці вдалося здійснити оригінальне та системне дослідження, яке при цьому має не тільки науковий, а й практичний потенціал. Підрозділи 3.2 та 3.3 дослідження, зокрема,

присвячені пропозиціям щодо формування системи стратегічного планування в Україні, рекомендаціям щодо необхідних кроків з метою вдосконалення процедури стратегічного планування і прогнозування в Україні.

Що стосується положень дисертаційного дослідження, які позначено у вступі як такі, що удосконалено та отримали подальшого розвитку (с. 21 дослідження), варто відзначити, що своїм дослідженням та оригінальним викладом матеріалу авторка органічно доповнила наявні напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері стратегічного планування та політичного прогнозування.

Отже, дисертація У. В. Мовчан є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове та практичне завдання – виявлення проблем здійснення стратегічного планування і прогнозування політико-правового розвитку України, зокрема, безпосередньо у сфері їх теоретико-методологічних засад.

Дисертація містить наукові положення, які обґрунтовані вперше, сформульовано ряд важливих нових наукових пропозицій та рекомендацій для вдосконалення процесів стратегічного планування і прогнозування на державному рівні. Усе вищезазначене дозволяє констатувати, що поставлені наукові завдання виконані дисертанткою у повному обсязі.

Повнота викладу основних результатів у наукових публікаціях, зарахованих за темою публікації. Основні наукові результати дисертації відображено у 11 наукових статтях. З них 7 статей опубліковані у фахових виданнях України з політичних наук. Крім того, опубліковано 4 тези доповідей на наукових всеукраїнських та міжнародних конференціях. Можна відзначити достатню повноту викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Всі публікації відповідають вимогам, які ставляться

до такого виду наукових робіт, та характеризуються науковою новизною, високим науковим рівнем.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Сформульовані в дисертації наукові положення, пропозиції, висновки та рекомендації мають важливе теоретичне значення як для дослідження політичних інститутів та процесів, так і загалом для української політології, а також важливе практичне значення для удосконалення процесів стратегічного планування і прогнозування в Україні.

Матеріали, висновки та пропозиції, які містяться в дисертації, можуть бути використані в:

- подальших дослідженнях, присвячених стратегічному плануванню і прогнозуванню;
- процесі розробки стратегічного плану політико-правового розвитку України;
- процесі розробки інших державних стратегічних документів;
- формулюванні методологічних рекомендацій для здійснення стратегічного планування різними органами влади;
- навчальному процесі (для розробки посібників, підручників та при викладанні курсів зі стратегічного планування).

Відповідність дисертаційного дослідження встановленим вимогам. Дисертація У. В. Мовчан відповідає вимогам, встановленим чинним законодавством, а саме Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 року, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Під час аналізу тексту дисертації У. В. Мовчан та наукових публікацій, в яких висвітлені

основні наукові результати дисертації, порушень вимог академічної доброчесності не виявлено. Використані джерела інформації, ідеї та концепції у дисертації містять відповідні посилання, оформлені належним чином та відповідно до встановлених вимог.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу У. В. Мовчан, водночас вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі дискусійні питання, які б могли слугувати предметом подальших наукових досліджень чи певної дискусії:

1. У другому розділі дисертації (с. 133-139) досліджуються методи моделювання, які можливо використовувати у процесі прогнозування політико-правового розвитку держави. Варто також відзначити нову групу методів, запропонованих авторкою – комп'ютерні методи. Детально аналізуються різновиди методів моделювання: математичне (сценарне), агентне, когнітивне, ігрове, моделювання віртуальних середовищ (с. 133-134). Авторка відзначає, що саме ці групи методів є найбільш ефективними для здійснення прогнозування політико-правового розвитку. Проте, на нашу думку, було б доцільно також приділити більшу увагу дослідженню інших груп методів прогнозування, які у роботі розкриті недостатньо. Враховуючи специфіку органів державної влади, є важливим розробка рекомендацій щодо використання різних груп методів, адже складність окремих методів може призвести до відмови від їхнього використання.
2. У третьому розділі здійснено аналіз різноманітних чинників, які мають вплив на процеси стратегічного планування політико-правового розвитку України. Зокрема, наголошується на наявності проблеми, що пов'язана зі значною кількістю нормативно-правових актів, які фрагментарно відображають правові розпорядження, що стосуються стратегічного планування (підрозділ 3.2). При цьому, у даному

підрозділі розглядається міжнародна практика здійснення стратегічного планування. На нашу думку, даний підрозділ було б доречним доповнити більш детальним аналізом іноземних нормативно-правових актів, що стосуються стратегічного планування. Питання вирішення проблеми структурування нормативно-правових актів в інших державах, що врегульовують стратегічне планування, може становити вагому наукову цікавість.

Варто відзначити, що висловлені вище думки та зауваження мають виключно дискусійний характер, відображають власну позицію опонента та жодним чином не применшують наукової цінності результатів дисертаційного дослідження У. В. Мовчан, які мають свою логіку й обґрунтування. Висловлені думки та пропозиції мають на меті радше запросити дисертантку до наукової дискусії у процесі публічного захисту для прояснення її позиції щодо зазначених вище питань.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Мовчан Уляни Валеріївни на тему «Теоретико-методологічні засади стратегічного планування та прогнозування політико-правового розвитку України» виконана на високому теоретичному рівні, матеріал дисертації викладено у логічній послідовності, всі висновки отримали необхідну і достатню аргументацію, становлять як науковий, так і практичний інтерес. Робота характеризується цілісністю та смисловою завершеністю. Поставлена мета дисертації досягнута, а завдання – виконані. За своїм змістом та загальною спрямованістю дисертаційне дослідження У. В. Мовчан відповідає обраній спеціальності, робота пройшла належну апробацію та висвітлена у наукових публікаціях. Дисертація є самостійною та завершеною роботою, у якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

Зважаючи на все наведене вище, дисертаційна робота Мовчан Уляни Валеріївни на тему «Теоретико-методологічні засади стратегічного

планування та прогнозування політико-правового розвитку України», подана на здобуття ступеня доктора філософії відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 19 травня 2023 року № 502), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами і доповненнями від 21 березня 2022 року № 341), а її авторка – Мовчан Уляна Валеріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктор філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

28 лютого 2024

Офіційний опонент:

кандидатка політичних наук
доцентка кафедри політології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

А. Б. СТИЧИНСЬКА